

Agata Domachowska

Albania: kryzys demograficzny i jego konsekwencje

Albania od lat mierzy się z problemem znaczącego spadku ludności, spowodowanym przede wszystkim masową emigracją oraz niżem demograficznym. W zmianie trendu nie pomogły dodatki finansowe, od 2019 r. wypłacane przez państwo przy narodzinach dziecka. Zmniejszająca się liczba ludności kraju będzie jednym z najważniejszych wyzwań, przed jakimi stanie rząd powstały po kwietniowych wyborach parlamentarnych.

Demografia. Od upadku systemu komunistycznego w Albanii przeprowadzono dwa spisy ludności – w 2001 oraz w 2011 r. Kolejny został przesunięty na 2022 r. z powodu pandemii COVID-19. Według danych opublikowanych przez albański Instytut Statystyczny (*Instituti i Statistikave*, INSTAT) w Albanii żyje 2 845 955 osób (2020 r.)¹. Średnia wieku wynosi 37,2 roku i wzrosła w porównaniu z 2019 r., w którym wynosiła 36,7 roku. Warto zaznaczyć, że w latach 90. XX w. średnia wieku Albańczyków wynosiła 27 lat. Spadek liczby ludności, jaki obserwowany jest w Albanii w ostatnich trzech dekadach, wynika ze spadku liczby urodzeń, a także znaczącej skali emigracji, która rozpoczęła się wraz z początkiem okresu postkomunistycznej transformacji.

W Albanii od lat odnotowywany jest ciągły spadek liczby urodzeń. W 1990 r. rodziło się ponad 80 tys. dzieci rocznie, a w 2020 r. liczba ta wyniosła niewiele ponad 28 tys. – o 486 mniej w porównaniu z 2019 r. Choć Albanki wciąż stosunkowo wczesnie rodzą pierwsze dziecko (średnio w wieku 26 lat, a średnia europejska to 29 lat²), to jednak współczynnik dzietności spada. Obecnie wynosi on 1,3. Dla porównania w latach 90. XX w. wynosił 2,3 i zapewniał prostą zastępowalność pokoleń. Spadek liczby urodzeń związany jest przede wszystkim ze zmianami społeczno-gospodarczymi, a także kulturowymi zachodzącymi w społeczeństwie albańskim. Aspiracje materialne i zawodowe, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, są niezwykle silne. Co więcej, spada liczba zawieranych małżeństw, a rośnie liczba rozwodów. Okres pandemii COVID-19 tę tendencję dodatkowo wzmocnił.

W celu odwrócenia negatywnego trendu demograficznego od 2019 r. państwo wypłaca jednorazowy bonus finansowy za urodzenie dziecka. Na pierwsze dziecko wynosi on 40 tys. leków (ok. 320 euro), na drugie – 80 tys. leków (ok. 640 euro), a na trzecie i kolejne – 120 tys. leków (ok. 960 euro). Do otrzymania bonusu uprawnieni są nie tylko obywatele Albanii mieszkający na stałe w tym państwie, ale także ci żyjący poza granicami, którzy zdecydują się na zarejestrowanie dziecka w Albanii.

Masowa emigracja. Od początku zmian transformacyjnych istotnym problemem w Albanii pozostaje emigracja. Niespełna 38% populacji Albanii mieszka poza jej granicami. Zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych przez INSTAT ponad 1,68 mln obywateli albańskich żyje poza granicami swej ojczyzny, z czego większość stanowią mężczyźni (ok. 885 tys.)³. Co więcej, zdecydowanie przeważają (76%) osoby w wieku 15-64 lata. W ostatniej dekadzie ponownie obserwowany jest wzrost liczby osób decydujących się na opuszczenie kraju. Według danych INSTAT w 2019 r. 47 tys. Albańczyków wyjechało z Albanii. Emigrują głównie ludzie młodzi i wykształceni. W latach 90. XX w. wyjeżdżali przede wszystkim mężczyźni. Natomiast w ostatnich latach dostrzeżono, że coraz częściej Albaniję opuszczają całe rodziny.

¹ *Popullsia e Shqipërisë*, INSTAT, 2020, http://www.instat.gov.al/media/6849/popullsia_me-1_janar_2020.pdf [08.03.2021].

² *Women are having their first child at an older age*, EUROSTAT, 15.05.2020, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200515-2> [08.03.2021].

³ *Diaspora e Shqipërisë në Shifra*, INSTAT 2019, s. 3, <http://www.instat.gov.al/media/6547/diaspora-2019.pdf> [08.03.2021].

Należy również zwrócić uwagę na liczbę wniosków azylowych składanych przez Albańczyków w poszczególnych państwach Unii Europejskiej. W latach 2010-2019 złożyli oni ok. 196 tys. wniosków⁴. Z kolei w samym 2020 r. – ok. 6,5 tys.⁵ Choć liczba ta znacząco zmalała ze względu na pandemię COVID-19, to jednak Albania plasuje się na drugim miejscu wśród państw, których obywatele wciąż składają tego typu wnioski. Na pierwszym miejscu jest Syria, z liczbą 4 tys. wniosków na milion mieszkańców, a na drugim właśnie Albania – 2,3 tys. wniosków na milion mieszkańców. Na kolejnych miejscach znalazły się Algieria, Afganistan oraz Kosowo.

Zdecydowana większość albańskich emigrantów żyje obecnie we Włoszech oraz w Grecji (ok. 75%), następnie także w Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Kanadzie oraz w Belgii. Na emigrację Albańczycy decydują się przede wszystkim z powodów ekonomicznych i finansowych, poszukując wyższego standardu życia oraz lepszej edukacji. Z tych samych powodów to właśnie Niemcy w ostatnich latach stały się nowym, popularnym kierunkiem emigracji obywateli Albanii. Co więcej, w 2020 r. 778 obywatelom Albanii państwo niemieckie przyznało wizy dla wykwalifikowanych specjalistów i stażystów z państw trzecich (najwięcej tego rodzaju wiz wydano Serbom – 2024)⁶.

Jednocześnie uległa zmniejszeniu liczba emigrantów udających się do Włoch czy USA. Ponadto w 2019 r., zgodnie z danymi opublikowanymi przez Eurostat, Albania zajęła szóste miejsce na świecie pod względem uzyskanych zezwoleń na pobyt w państwach Unii Europejskiej⁷. Do końca 2019 r. obywatelom Albanii wydano około 868 tys. tego rodzaju zezwoleń.

Jak wynika z badań przeprowadzonych w czerwcu 2020 r., prawie 50% obywateli Albanii wciąż rozważa wyjazd z kraju za granicę (83% chce wyjechać, a 49% poważnie taką decyzję rozważa). To najwięcej w całym regionie. Albania jest jedynym krajem na Bałkanach, w którym liczba chętnych do wyjazdu jest wyższa niż tych, którzy chcą zostać. Tylko 46% Albańczyków deklaruje chęć pozostania w kraju⁸. Tego rodzaju postawy wynikają m.in. z niezadowolenia obywateli z rozwoju gospodarczego państwa, niskiego standardu życia czy też braku perspektyw zawodowych.

Warto również dodać – opierając się na danych Banku Światowego oraz Banku Albanii – że 23% gospodarstw domowych korzysta z przekazów pieniężnych od emigrantów (średnio 2 tys. euro każdego roku). W 2020 r. suma przekazów wyniosła 9,9% PKB⁹. Przekazy te często są głównym źródłem utrzymania dla albańskich rodzin. Ze względu na pandemię COVID-19 suma ta uległa zmniejszeniu – w okresie od stycznia do września 2020 r. wynosiła 471 mln euro, czyli o 50 mln euro (10%) mniej niż w analogicznym okresie 2019 r. Należy także dodać, że każdego roku wielu albańskich emigrantów przyjeżdża na wakacje do Albanii, przez co jednocześnie przyczynia się do rozwoju turystyki, która stanowi znaczącą część dochodu państwa.

Wnioski. Zmniejszająca się populacja albańska, wynikająca ze spadku dzietności oraz masowej emigracji, stanowi dla Albanii poważny problem. Jak dotąd, pomimo wdrażania konkretnych rozwiązań, żadnemu rządowi albańskiemu nie udało się go skutecznie rozwiązać. Obecny rząd stara się co prawda problem dostrzegać i wprowadza zmiany mające na celu odwrócenie negatywnego trendu demograficznego, jednak premier Edi Rama podkreśla, że Albańczycy mają prawo do swobodnego podróżowania. Argumentuje także, że ze względu na różnice w zakresie standardu życia w Albanii i państwach Europy Zachodniej – przede wszystkim w Niemczech – Albańczycy nadal

⁴ *Western Balkans asylum applications in the EU 2009-2019*, European Policy Institute of Kosovo, Pristina, June 2020, s. 11.

⁵ European Asylum Support Office, *Latest asylum trends – 2020 overview*, <https://www.easo.europa.eu/latest-asylum-trends> [09.03.2021].

⁶ Albania zajęła 10 miejsce pod względem liczby przyznanych wiz. Poza Serbią i Albanią w pierwszej dziesiątce wśród państw Bałkanów Zachodnich znalazły się także Bośnia i Hercegowina (1159) oraz Kosowo (792), *Skilled Workers From Western Balkans Benefited Most From Germany's Skilled Immigration Act in 2020*, 11.03.2021, <https://www.schengenvisainfo.com/news/skilled-workers-from-western-balkans-benefited-most-from-germanys-skilled-immigration-act-in-2020/> [15.03.2021].

⁷ *Non-EU citizens with valid residence permit in the EU*, EUROSTAT, 19.01.2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210119-2> [08.03.2021].

⁸ *Balkan Barometer 2020. Public Opinion. Analytical Report*, Regional Cooperation Council, Sarajevo 2020, s. 70-71.

⁹ *Migration and Remittances Data*, October 2020, <https://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> [08.03.2021].

będą wyjeżdżać z kraju, pomimo wysiłków z zakresu polityki gospodarczej i społecznej, jakie podjął jego rząd w ciągu ostatnich dwóch kadencji.

Problem nieustannego zmniejszania się liczby ludności będzie wyzwaniem również dla kolejnego rządu, niezależnie od tego, kto będzie go tworzył po planowanych na 25 kwietnia 2021 r. wyborach parlamentarnych. Wszystkie partie polityczne dostrzegają bowiem powagę problemu i zobowiązują się do jego rozwiązania. Należy jednak zakładać, że problem ten będzie coraz poważniejszy. Wciąż silne aspiracje ekonomiczne, a także zawodowe społeczeństwa będą utrzymywać emigrację zarobkową na wysokim poziomie. Z kolei zmniejszająca się liczba ludności, a przy tym starzejące się społeczeństwo będą wymuszać na rządzie dokonywanie zmian w finansach publicznych i przeznaczanie większych sum pieniędzy na system opieki zdrowotnej czy emerytury.